

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Бержанір І.А., Вінницька О.А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Гвоздей Н.І.

Уманський національний університет садівництва

У статті охарактеризовано методику інтегральної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання з метою оперативної оцінки показників фінансового стану підприємств та виявлення резервів підвищення ефективності їх функціонування. Розглянуто класифікацію видів фінансового стану підприємства в залежності від значення інтегрального показника фінансового стану, а також типи фінансового стану підприємства. Проведено інтегральну оцінку фінансового стану підприємства та визначено тип його фінансового стану за аналізований період.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансові показники, інтегральна оцінка, рентабельність, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт фінансової незалежності.

Постановка проблеми. Фінансовий стан – це важлива характеристика підприємства, що відображає результати господарської діяльності та визначає його фінансову спроможність. Результати аналізу фінансового стану дозволяють формувати відповідну фінансову політику та розробляти заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти діагностики фінансового стану підприємства досліджені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: М. Білик, І. Бланка, В. Забродського, М. Кизима, Г. Крамаренко, Л. Лахтіонової, Л. Лігоненко, В. Мец, С. Мниха, О. Павловської, В. Савчука, В. Сопко, О. Терещенка, Е. Альтмана, В. Ковальова та інших вчених.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на велику кількість публікацій з питань оцінки фінансового стану підприємств, не існує єдиного підходу щодо формування основних показників оцінки фінансового стану, методики їх обчислення та інтерпретація оцінювальних параметрів, які впливають на якість та достовірність розрахунку інтегральної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання.

Метою статті є дослідження сутності, завдань та комплексного аналізу фінансового стану підприємства і розробка пропозицій щодо його покращення.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий стан підприємства, характеризується множиною певних фінансових показників, тому для співставлення та упорядкування окремих підприємств виникає необхідність агрегування усіх ознак множини до одного кількісного показника, яким є інтегральна оцінка. Одним із різновидів інтегральної оцінки є рейтингова оцінка, яка по суті є порівняльним аналізом одиниць досліджуваної сукупності.

Для оцінки фінансового стану підприємства існує нормативно-правове забезпечення, зокрема: Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 81 від 27.06.97 [1]; Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості

підприємств та організацій № 22 від 23.02.98 [2]; Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 759/10/20-2117 від 27.01.98 р. [3].

Методика оцінки фінансового стану підприємства та розрахунок інтегральної оцінки передбачає реалізацію декількох етапів, а саме:

- визначення основних напрямів оцінки;
- вибір основних фінансових коефіцієнтів за кожним з аналітичних напрямів;
- розрахунок для кожного з коефіцієнтів нормативного значення;
- визначення вагомості окремих коефіцієнтів;
- формування узагальнюючих показників; розробку інтегральної оцінки фінансового стану підприємства [4].

Проведення діагностики за інтегральним показником фінансово-господарської діяльності дозволяє отримати досить вичерпну інформацію про фінансовий стан підприємства на даному етапі його розвитку та можливу динаміку у майбутньому. Інтегральна оцінка формується на основі опису досліджуваного об'єкта, який характеризується великою кількістю ознак, меншим числом інформативних показників. Агрегування ознак в одну інтегральну оцінку ґрунтується на так званій «теорії адитивної цінності», згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових [5].

Оскільки показники, що характеризують фінансовий стан мають різний вплив, тобто вони різновагові, то для побудови рейтингу необхідно використовувати формулу середньоарифметичної зваженої, яка передбачає надання кожному показнику певного рівня значимості:

$$I = \sum_{i=1}^m S_i \cdot w_i$$

де: m – кількість фінансових показників рейтингової оцінки;

S_i – стандартизоване значення фінансового показника;

w_i – вага (значимості) фінансового коефіцієнта [6].

Фінансовий стан підприємства, насамперед, характеризується показниками фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності

та ефективності використання капіталу, тому інтегральна оцінка являє собою сумарне значення стандартизованих показників, що характеризують ці складові.

Стандартизація вибраних показників здійснюється шляхом ділення фактичних показників на стандартне значення, тобто:

$$Si = \frac{xi}{ai}$$

де: xi – фактичне значення фінансового показника;

ai – стандартне значення фінансового показника [6].

Таким чином, виходячи із визначеного механізму стандартизації формула буде мати такий вигляд:

$$I = \sum_{i=1}^m \frac{xi}{ai} \cdot wi$$

Система показників, що покладені в її основу та їх вага буде мати наступний вигляд (табл. 1).

Таким чином, із раніше розглянутої методики рейтингової оцінки, залишився тільки спосіб стандартизації показників.

Характеристика укрупнених типів фінансового стану підприємств в залежності від значення інтегрального показника наведена в табл. 2.

На нашу думку, доцільно давати оцінку як на основі складових інтегральної оцінки, так

і на основі інтегрального показника, оскільки ці лінгвістичні характеристики доповнюють одна одну.

В сучасній економічній літературі виділяють 12 типів фінансового стану підприємств, параметри визначення та коротка характеристика яких показана в табл. 3.

Проведемо аналіз фінансового стану ТОВ „Новий світ-Агро” Уманського району Черкаської області на основі методики інтегральної оцінки фінансового стану (табл. 4).

На основі шкали визначення типу фінансового стану ТОВ „Новий світ-Агро” Уманського району Черкаської області складемо аналітичну табл. 4.

Таким чином, виходячи з даних табл. 4, можна стверджувати, що ТОВ „Новий світ-Агро” Уманського району Черкаської області протягом 2012–2016 рр. ефективно використовувало капітал. Протягом 2012–2014 рр. спостерігається нестача ліквідних коштів, що зумовило недостатній рівень платоспроможності підприємства, але в 2015–2016 рр. відбувається стабілізація фінансового стану.

Висновки. Таким чином, виходячи з проведеного дослідження, можна стверджувати, що універсальність та адекватність запропонованої моделі дозволяє покласти її в основу прогнозування фінансового стану підприємства, тому подальшої розробки потребує модель прогнозування фінансового стану підприємства.

Таблиця 1

Стандартні значення фінансових показників та їх вагові коефіцієнти після формалізації процесу формування інтегральної оцінки

Показник	w_i	a_i
Показники ефективності використання капіталу, Z		
Прибутковість поточних активів	6	0,1
Ефективність використання власного капіталу	2	0,06
Загальна рентабельність продукції	10	0,1
Рентабельність продажу за чистим прибутком	4	0,05
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3	2,4
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	5
Показники платоспроможності та ліквідності, Y		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	0,2
Коефіцієнт покриття	2	0,7
Показники фінансової стійкості, X		
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2	0,1
Коефіцієнт фінансової незалежності	2	0,5

Таблиця 2

Класифікація видів фінансового стану підприємства в залежності від значення інтегрального показника фінансового стану

Значення I	Фінансовий стан	Характеристика
Менше 0	Незадовільний фінансовий стан	Характеризується збитковою діяльністю, низьким рівнем ліквідності та залежністю від зовнішніх джерел фінансування.
0–38	Задовільний фінансовий стан	Низький рівень ефективності використання капіталу, характерна нестабільна структура капіталу та недостатній рівень ліквідності.
39–60	Стабільний фінансовий стан	Високий рівень прибутковості та оборотності активів при низькій платоспроможності та фінансовій стійкості.
61–99	Впевнений фінансовий стан	Показники, що характеризують фінансовий стан, знаходяться на оптимальному рівні.
Більше 99	Куражний фінансовий стан	Характеризується надвисоким рівнем прибутковості та платоспроможності. Частіше за все підприємства недовгий проміжок часу перебувають в такому стані, оскільки такий стан є виснажливим і ресурсомістким.

Класифікація типів фінансового стану підприємства

Значення Z	Значення Y	Значення X	Тип фінансового стану	Пояснення до типу
Z<0	Y<2	X<0	1 тип фінансового стану	Фінансовий стан можна охарактеризувати, як близький до банкрутства. Даний тип характеризується збитковою діяльністю, низькою оборотністю активів та нестачею власних коштів для фінансування поточної діяльності підприємства.
Z<0	2<Y<4	X<0	2 тип фінансового стану	Стабільність цього типу залежить від зовнішніх джерел фінансування. Даному типу характерний низький рівень ефективності використання капіталу, ліквідності і платоспроможності.
Z<0	Y<4	0<X<4	3 тип фінансового стану	Даному типу характерний низький рівень ліквідності та фінансової стійкості, зумовлений неефективним використанням капіталу підприємства.
Z<0	Y>4	X>4	4 тип фінансового стану	Підприємство, рівень ліквідності якого знаходиться на нормативному рівні, але неефективне використання капіталу призводить до втрати фінансової незалежності.
0<Z<75	2<Y<4	X<0	5 тип фінансового стану	Підприємства, які ефективно використовують капітал, але диспропорція в структурі майна та/або капіталу призводить до втрати фінансової незалежності.
0<Z<75	Y<4	0<X<4	6 тип фінансового стану	Прибуткові підприємства, які залежать від зовнішніх джерел фінансування з низьким рівнем ліквідності та платоспроможності.
0<Z<75	2<Y<4	X>4	7 тип фінансового стану	Підприємства, які ефективно використовують капітал та мають достатній рівень фінансової стійкості, але не приділяють достатньої уваги рівню платоспроможності та ліквідності підприємства.
0<Z<75	Y>4	X>4	8 тип фінансового стану	Успішні підприємства з достатньо високим рівнем ефективності використання капіталу, оптимальною структурою фінансування поточної діяльності та високим рівнем ліквідності і платоспроможності.
Z>75	Y<4	X<0	9 тип фінансового стану	Амбіційні підприємства, основною метою яких є збільшення прибутковості капіталу, за рахунок цього вони можуть фактично безпроблемно отримувати кредити, але це призводить до виникнення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. При цьому рівень платоспроможності підприємств знаходиться за межами рекомендованого рівня.
Z>75	Y<4	0<X<4	10 тип фінансового стану	Підприємства з високим рівнем ефективності використання капіталу та недостатнім рівнем платоспроможності та фінансової стійкості.
Z>75	Y<4	X>4	11 тип фінансового стану	Стабільність фінансового стану забезпечується за рахунок високого рівня ефективності використання капіталу та оптимальною структурою капіталу, при цьому спостерігається недолік найбільш ліквідних коштів для забезпечення достатнього рівня ліквідності.
Z>75	Y>4	X>4	12 тип фінансового стану	Надвисокий рівень прибутковості підприємства, оптимальна структура капіталу і майна підприємства, але отримання надприбутків може носити тимчасовий характер.

Таблиця 4

Характеристика фінансового стану ТОВ „Новий світ-Агро”
Уманського району Черкаської області

Рік	Z	Y	X	Тип фінансового стану	I	Фінансовий стан
2012	14,58	1,81	4,53	7 тип	20,92	Задовільний фінансовий стан
2013	21,0	3,90	13,59	7 тип	38,49	Задовільний фінансовий стан
2014	15,92	3,21	13,97	7 тип	33,10	Задовільний фінансовий стан
2015	33,36	8,62	18,87	8 тип	60,85	Стабільний фінансовий стан
2016	55,35	1,61	19,98	8 тип	76,94	Впевнений фінансовий стан

Таблиця 5

**Інтегральна оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств
Уманського району Черкаської області**

Показник	w _i	a _i	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.	
			z, y, x	Si	z, y, x	Si	z, y, x	Si	z, y, x	Si	z, y, x	Si
Показники ефективності використання капіталу												
Прибутковість поточних активів	6	0,1	0,05	3,22	0,06	3,80	0,06	3,33	0,11	6,80	0,22	13,18
Ефективність використання власного капіталу	2	0,06	0,02	0,74	0,21	3,17	0,02	0,65	0,06	2,09	0,12	3,96
Загальна рентабельність продукції	10	0,1	0,02	2,12	0,01	1,06	0,04	4,01	0,11	10,61	0,16	16,12
Рентабельність продажу по чистому прибутку	4	0,05	0,02	1,35	0,01	0,74	0,03	2,24	0,07	5,94	0,12	9,67
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3	2,4	3,18	3,98	6,85	8,56	1,96	2,45	1,91	2,39	1,91	2,39
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	5	5,28	3,17	6,11	3,67	5,39	3,24	9,23	5,54	16,71	10,03
Z				14,58	X	21,0	X	15,92	X	33,36	X	55,35
Показники платоспроможності та ліквідності												
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	0,2	0,02	0,20	0,13	1,29	0,01	0,06	0,01	0,14	0,01	0,06
Коефіцієнт покриття	2	0,7	0,56	1,61	0,91	2,61	1,10	3,15	2,97	8,48	0,54	1,55
Y				1,81	X	3,90	X	3,21	X	8,62	X	1,61
Показники фінансової стійкості												
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2	0,1	0,09	1,77	0,51	10,20	0,53	10,54	0,77	15,33	0,82	16,34
Коефіцієнт фінансової незалежності	2	0,5	0,69	2,76	0,85	3,39	0,86	3,43	0,88	3,54	0,91	3,64
X				4,53	X	13,59	X	13,97	X	18,87	X	19,98
Інтегральний показник (I)				20,92	X	38,49	X	33,10	X	60,85	X	76,94

Список літератури:

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій № 22 від 23.02.98 [Електронний ресурс] / Рекомендації Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 81 від 27.06.97 [Електронний ресурс] / Рекомендації Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій від 27.01.98 р. № 759/10/20-2117 [Електронний ресурс] / Рекомендації Державної податкової адміністрації України. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php>.
4. Жидяк О.Т. Фінансовий стан та вдосконалення контролю за фінансовими показниками аграрного підприємства / О.Т. Жидяк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 11. – С. 192–199.
5. Москаленко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В.П. Москаленко, О.Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 180–191.
6. Вакульчик О.М. Інтегральна оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання під час отримання статусу уповноваженого економічного оператора / О.М. Вакульчик, О.О. Книшек, А.М. Петросян // Вісник АМСУ. – Серія: „Економіка”. – 2014. – № 1(51). – С. 98–105.

Бержанир И.А., Винницкая О.А.

Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины

Гвоздей Н.И.

Уманский национальный университет садоводства

ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье охарактеризованы методику интегральной оценки финансового состояния субъектов хозяйствования с целью оперативной оценки показателей финансового состояния предприятий и выявление резервов повышения эффективности их функционирования. Рассмотрена классификация видов финансового состояния предприятия в зависимости от значения интегрального показателя финансового состояния, а также типы финансового состояния предприятия. Проведено интегральную оценку финансового состояния предприятия и определен тип его финансового состояния за анализируемый период.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовые показатели, интегральная оценка, рентабельность, коэффициент абсолютной ликвидности, коэффициент покрытия, коэффициент финансовой независимости.

Berzhanir I.A., Vinnytska O.A.

Uman State Pedagogical University named after P. Tychyna

Gvozdie N.I.

Uman National University of Horticulture

INTEGRAL ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STATE OF AN ENTERPRISE

Summary

The article describes the method of an integrated assessment of the financial state of economic entities for the purpose of operative estimation of indicators of the financial state of enterprises and identification of reserves for increasing the efficiency of their functioning. The classification of types of the financial state of the enterprise depending on the value of the integral indicator of the financial state, as well as types of the financial state of the enterprise is considered. The integral assessment of the financial state of the enterprise and the type of its financial status for the analyzed period is carried out.

Keywords: financial state, financial indicators, integral assessment, profitability, absolute liquidity ratio, coverage ratio, coefficient of financial independence.